

HELSINGBORG

2019-11-26
PROGRAM
DNR:00561/2019
SID 1(29)

Biblioteksplan 2020-2023

Program för biblioteken i Helsingborgs stad

PROGRAM

PLAN

POLICY

RIKTLINJER

Helsingborgs stads styrdokument

Aktiverande

syftar till förändring och utveckling

PROGRAM – anger långsiktiga ambitioner och viljeinriktningar

PLAN – anger konkreta åtgärder, tidsramar och ansvar

Normerande

reglerar befintlig verksamhet och vårt förhållningssätt till en given situation

POLICY – anger principer och vägledning

RIKTLINJER – anger absoluta gränser och ska-krav

Beslutat av: Kommunfullmäktige

Datum: 26 november 2019, § 171

Dokumentets giltighet: 2020-2023

Dokumentet gäller för: Kommunstyrelsen och stadens nämnder

Dokumentansvarig: Kulturförvaltningen, Helsingborgs bibliotek

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Bakgrund	4
1.2	Koppling till andra styrdokument.....	4
1.3	Prioriterade målgrupper	6
1.4	Metod.....	7
1.5	Samarbete	7
1.5.1	Folkbibliotek och skol- och fritidsförvaltningen.....	7
1.5.2	Folkbibliotek och andra mötesplatser i staden	8
1.5.3	Regionalt	9
1.5.4	Nationellt och internationellt.....	9
1.6	Biblioteksplanens fyra prioriterade områden	9
2	Folkbibliotek.....	11
2.1	Nuläge	11
2.2	Biblioteksplan för folkbibliotek	12
2.2.1	Fri åsiktsbildning och fri tillgång till information och kunskap.....	12
2.2.2	Bibliotek för alla – folkbibliotek som mötesplats.....	14
2.2.3	Berättande och läsfrämjande.....	15
2.2.4	Digital delaktighet och digitalisering	16
2.2.5	Biblioteksplan för Bibliotek Familjen Helsingborg 2017-2019	18
3	Skolbibliotek	20
3.1	Nuläge	20
3.2	Biblioteksplan för skolbibliotek	21
3.2.1	Fri åsiktsbildning och fri tillgång till information.....	21
3.2.2	Bibliotek för alla – skolbibliotek som pedagogisk funktion.....	22
3.2.3	Berättande och läsfrämjande.....	23
3.2.4	Digital delaktighet och digitalisering	24
4	Ansvar och uppföljning.....	25
5	Bilaga: Bibliotekslag.....	26

1 Inledning

En biblioteksplan är ett lagstadgat styrdokument som varje kommun ska ha. I Helsingborg är biblioteksplanen en brygga mellan stadens vision Helsingborg 2035 och utvecklingsarbetet i biblioteken.

Utifrån Helsingborgs stads riktlinjer för styrdokument utgör biblioteksplanen till sitt innehåll och syfte ett program. I enlighet med bibliotekslagen används begreppet biblioteksplan.

Biblioteksplan 2020-2023 gäller de kommunalt finansierade biblioteken i staden, det vill säga såväl folkbibliotek som skolbibliotek, och ersätter Biblioteksplan 2016-2019 som styrande dokument för biblioteksverksamheten.

1.1 Bakgrund

I bibliotekslagen betonas bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och den grundläggande roll de spelar för fri tillgång till information, kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Folkbibliotek ska enligt bibliotekslagen finnas i Sveriges samtliga kommuner. Biblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. De ska främja läsning och tillgång till litteratur, och ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.

Folkbiblioteken ska också verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och ökad delaktighet i samhället.

Bibliotekslagen hänvisar till skollagen som anger att elever ska ha tillgång till skolbibliotek.

1.2 Koppling till andra styrdokument

Kommunfullmäktige har beslutat om en gemensam vision för Helsingborg 2035. År 2035 ska Helsingborg vara den skapande, pulserande, gemensamma, globala och balanserade staden. Stadens nämnder har olika ansvarsområden men också ett gemensamt ansvar och uppdrag att i tvärsektoriell samverkan utveckla Helsingborg i riktning mot den gemensamma långsiktiga visionen.

För att uppnå detta ska biblioteken samverka med andra aktörer, internt i staden och externt, samt ge utrymme och underlätta för olika former av kultur- och samhällsaktörer. Likaså ska alla invånare kunna få högklassiga och angelägna biblioteksupplevelser och kunna vara delaktiga och medskapande i biblioteksverksamheten. Biblioteken ska bidra till människors livskvalité.

Biblioteksplanen har som utgångspunkt de lagar, riktlinjer och styrdokument på internationell, nationell, regional och kommunal nivå som påverkar bibliotek.

De lagar som styr bibliotekens verksamhet är bibliotekslagen (2013:801) och skollagen (2010:800).

I bibliotekslagen § 2 anges det allmänna biblioteksväsendets övergripande ändamål:

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”

Ett förslag till nationell biblioteksstrategi har lagts fram under våren 2019. Visionen är bibliotek för alla. Målet är ett demokratiskt samhälle där alla fritt kan ta del av världens samlade litteratur och kunskap för att kunna verka i samhället på egna villkor. Strategin pekar ut sex viktiga områden. Dessa är:

- Läsning
- Samhällets öppna rum
- Lärande
- Forskning
- Nationella digitala bibliotekstjänster
- Gemensam infrastruktur

Biblioteken i Helsingborg ska verka för det demokratiska samhällets utveckling och allas delaktighet i samhällslivet, vilket främjas genom fri tillgång till information, kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteksverksamheten ska präglas av öppenhet för olika perspektiv och stå fri från censur och andra hindrande åtgärder. Yttrandefriheten är den grund som den fria åsiktsbildningen vilar på.

Biblioteksverksamheten ska vara tillgänglig för alla utan avgränsning till svenskt medborgarskap eller att en person är folkbokförd i Helsingborg.

Skolbiblioteken utgår från regleringar i bibliotekslagen, skollagen och den reviderade läroplanen. Bibliotekslagen hänvisar till att skolbibliotek numera regleras i skollagen. I 2 kapitlet 36 § skollagen (2010:800) står det att ”Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.”

Skolbiblioteken ska utgöra en integrerad del av skolans pedagogiska verksamhet med uppdrag att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens i undervisningen. Vidare ska skolbiblioteken både vara en materiell resurs och ha en pedagogisk funktion där samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier kan bidra till elevers förutsättningar till lärande. Skolverket föreslår i sin nyligen publicerade utredning, ”Redovisning av uppdrag att se över i vilken mån skolbibliotekets funktion och skolbibliotekariernas kompetens i dag används på bästa sätt för att stärka utbildningens kvalitet”, att skolbibliotekens pedagogiska funktion ska förtydligas i skollagen, på samma sätt som den förtydligats i den reviderade läroplanen. I GY11

står det att "Alla elever själva ska kunna söka och utveckla kunskaper, ges handledning och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt [...] skolbibliotek och digitala verktyg",

"Skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens", (LGR 11 rev 2017)

Rektor ansvarar för att skrivningarna i såväl bibliotekslag som skollag och läroplan följs gällande skolbibliotek.

Det finns flera dokument, utöver skollag och bibliotekslag, som styr och påverkar folk- och skolbibliotekets verksamhet i Helsingborgs stad. Nedan följer en lista över de dokument som vi tagit hänsyn till under planens framtagande:

- Översiktsplan 2010
- Livskvalitetsprogrammet
- Kulturprogrammet
- Biblioteksplan för Region Skåne 2017-2020
- Barnkonventionen
- Unescos folkbiblioteksmanifest
- Unescos skolbiblioteksmanifest
- IFLA:s globala vision
- FN:s globala utvecklingsmål
- Nationell biblioteksstrategi
- Skolinspektionens kvalitetsgranskning "Skolbiblioteket som pedagogisk resurs" 2018
- Skolbibliotek i Helsingborgs stads skolor, 2018 Rapport 2018-06-27
- Skolverket regeringsuppdrag 2018-03-27 "Redovisning av uppdrag att se över i vilken mån skolbibliotekets funktion och skolbibliotekariernas kompetens i dag används på bästa sätt för att stärka utbildningens kvalitet"

Bibliotekslagen återfinns som bilaga och där kan du ta del av lagtexten i sin helhet.

1.3 Prioriterade målgrupper

I enlighet med bibliotekslagens § 2 ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet vara till för alla. I lagen prioriteras särskilt målgrupperna barn och unga, personer med funktionsnedsättning, personer med annat modersmål än svenska och Sveriges nationella minoriteter.

I skollagen står det att alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek.

1.4 Metod

Inför formulerandet av Helsingborgs nya biblioteksplan har det hållits workshops och avstämningsmöten med kulturnämnden, barn- och utbildningsnämnden, stadens kommunala råd samt övriga förvaltningar. Alla workshopdeltagare har fått möjlighet att lämna synpunkter på utkast till planen. Kontinuerliga dialoger har förts med kulturnämnden.

Arbetet med biblioteksplanen har genomförts i två delprojekt, ett för skolbiblioteksdelen och ett för folkbiblioteksdelen. Delprojektet angående skolbiblioteken leddes av Ulrika Borkmar. Delprojektets arbetsgrupp bestod av rektorer och skolbibliotekarier. Samtliga skolbibliotekarier i staden har getts möjlighet att påverka innehållet i planen. Delprojektet för folkbiblioteken leddes av Josefin Andersson. Delprojektets arbetsgrupp bestod av två medarbetare inom folkbiblioteken. Grupperna har under arbetets gång haft regelbundna avstämningar och den slutgiltiga versionen har sammanfogats och skrivits ihop av Åsa Schüler.

Styrgruppen för Biblioteksplan 2020-2023 har bestått av Catharina Isberg, bibliotekschef kulturförvaltningen, Max Granström, kulturdirektör kulturförvaltningen, Christian Olsson, verksamhetschef skol- och fritidsförvaltningen, Linda Jepsson, rektor skol- och fritidsförvaltningen.

1.5 Samarbete

I Allians för Helsingborgs mandatprogram för 2019-2023 står att stadens kulturinstitutioner ska söka samarbete med andra aktörer för att nå ut till fler, samt att kulturlivet ska finnas i hela Helsingborg och att samverkan ska finnas med föreningar, byalag och liknande. Ett utvecklingsområde som lyfts fram är mötesplatser för naturliga möten över såväl stadsdelsgränser som åldersgränser. Allians för Helsingborg ser potential för områdesbibliotek, skolor, träffpunkter och fritidslokaler att utvecklas till sådana mötesplatser.

Bibliotekens fysiska lokalisering i staden ska utvecklas i samarbete med Stadsbyggnadsförvaltningen och den översiktsplanering som görs för staden.

Samarbete mellan olika aktörer är viktigt för att tillsammans uppfylla stadens mål. Här beskrivs de samarbeten som är viktigast för biblioteken i Helsingborg.

1.5.1 Folkbibliotek och skol- och fritidsförvaltningen

Sedan länge finns ett samarbete mellan folkbiblioteken och skolorna och dess skolbibliotek i staden. Elinebergs bibliotek är ett integrerat folk- och skolbibliotek. På biblioteksbusen, Rosengården och Idé A Drottninghög finns samarbetsavtal med närliggande skolor. Folk- och skolbiblioteken använder samma biblioteksdatasystem.

För skolor finns det möjlighet att teckna avtal med folkbiblioteket kring stöd i hantering av medier.

Samarbetet mellan skol- och fritidsförvaltningen och folkbiblioteken kan ökas, exempelvis genom uppsökande verksamhet, kompetens- och metodutveckling eller genom samlokalisering på platser där det är lämpligt för verksamheterna och till nytta för invånarna. I samband med samarbete är det av stor vikt att klargöra respektive ansvarsområde. Skolbiblioteken och folkbiblioteken har uppdrag inom samma fält, men med olika inriktningar. Detta ska avspeglas i verksamheternas olika delar, inte minst i utbudet av medier, den pedagogiska verksamheten och lokalernas utformning.

Såväl Fritid Helsingborg som folkbiblioteken har i uppdrag att möta barn och ungdomar på deras fritid. Verksamheterna ser löpande över möjligheterna till samarbete.

1.5.2 Folkbibliotek och andra mötesplatser i staden

Kulturförvaltningen fick 2015 i uppdrag av kommunfullmäktige att leda arbetet med utvecklingen av mötesplatser i stad och på landsbygd. Arbetet genomfördes. Två mötesplatser utvecklades och en metod togs fram för det fortsatta arbetet. (DNR: 281/2014, 68/2016). En av mötesplatserna som utvecklades var Mötesplats Rydebäck, en samverkan mellan folkbiblioteket och träffpunkten i Rydebäck.

Idé A Drottninghög är en tvärsektoriell verksamhet med samarbete mellan fem olika kommunala förvaltningar. Aktiviteterna styrs utifrån lokalsamhällets behov och invånarinvolvering. Genom samarbete och nätverk ges möjlighet för invånarna att bli del av en kreativ och föränderlig mötesplats där många olika perspektiv möts. Idé A är även aktivt på andra mötesplatser i närområdet, exempelvis på Kulturpunkten på Dalhem och på Tryckeriet.

Förutom dessa permanenta samarbeten finns en mängd olika samarbeten inom både den egna förvaltningen och med andra förvaltningar, ideella organisationer, frivilligverksamhet och med näringslivet. Ett exempel på detta är språkcaféer som arrangeras i samarbete med Socialförvaltningen. I projektet Digitalt utanförskap, även det i samarbete med Socialförvaltningen, är grundtanken att brukare med digital kompetens delar med sig till dem som idag befinner sig i ett digitalt utanförskap. Instruktorer från digitalt utanförskap besöker numera på olika servicepunkter i staden, exempelvis områdesbibliotek och hjälper besökarna där med frågor på det digitala området.

Dessutom verkar folkbiblioteken på flera sätt utanför de egna lokalerna. Ett exempel på detta är det arbete för digital inkludering som bedrivs på stadens träffpunkter och mötesplatser i Vård- och omsorgsförvaltningens regi.

1.5.3 Regionalt

Helsingborgs bibliotek är en del av Bibliotek Familjen Helsingborg. Det är ett samarbete mellan de elva kommunerna Bjuv, Båstad, Helsingborg, Höganäs, Klippan, Landskrona, Perstorp, Svalöv, Åstorp, Ängelholm och Örkelljunga. Samarbetet innebär att besökarna erbjuds ett gemensamt digitalt bibliotek på webben och kan låna, beställa och lämna media på någon av delregionens alla bibliotek och ombud. Genom samarbetet får helsingborgarna tillgång till ett stort och brett utbud av medier. Samarbetet inkluderar folkbiblioteken, men inte skolbiblioteken.

Helsingborgs bibliotek är aktiva i samarbeten och utvecklingsprojekt inom Region Skåne genom Kultur i Skåne. Ett exempel är det samverkansavtal som finns inom ramen för projektet Digitalt först – med användaren i fokus, vars syfte är att höja den digitala kompetensen hos bibliotekspersonal och utveckla folkbiblioteken till invånarnas digitala kompetenscentra.

1.5.4 Nationellt och internationellt

Helsingborgs bibliotek deltar i det nationella samarbetet mellan bibliotek, och är aktivt i den nationella biblioteksorganisationen Svensk Biblioteksförning. Helsingborgs geografiska placering i Öresundsregionen gör det även naturligt att verka inom samarbetena för HH-gruppen och Greater Copenhagen. Genom den internationella biblioteksorganisationen IFLA arbetar Helsingborgs bibliotek för en internationell utveckling av bibliotek och för att kunskap och information ska finnas fritt tillgängligt för alla på lika villkor.

1.5.5 Biblioteksplanens fyra prioriterade områden

Bibliotekslagen och skollagen betonar bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling och den grundläggande roll de spelar för fri tillgång till information, kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. I syfte att fylla denna roll och uppnå Helsingborgs stads mål och vision har fyra huvudområden definierats i Helsingborgs stads biblioteksplan:

Fri åsiktsbildning och fri tillgång till information

Helsingborgs stads bibliotek ska verka för det demokratiska samhällets utveckling och allas delaktighet i samhällslivet. Biblioteket ska bidra till den fria åsiktsbildningen samt stödja ett fritt meningsutbyte. Att verka för att öka den källkritiska kompetensen och MIK (medie- och informationskunnighet) bland invånarna är en viktig del. Biblioteken ska erbjuda ett relevant och uppdaterat medieutbud som präglas av allsidighet och kvalitet.

Bibliotek för alla – folkbibliotek som mötesplats och skolbibliotek som pedagogisk funktion

Helsingborgs stads bibliotek är för alla. Som sådana ska biblioteken verka för det demokratiska samhället och för social hållbarhet. Folkbiblioteket och skolbibliotekets

uppdrag skiljer sig dock åt. Folkbiblioteken är ett av samhällets få öppna, oberoende och kostnadsfria rum och mötesplatser, en funktion som ska värnas. Skolbiblioteken är en pedagogisk funktion och ska finnas för alla elever. Alla kommunala skolor i staden ska erbjuda eleverna tillgång till ett väl utrustat, adekvat bemannat och tillgängligt skolbibliotek.

Berättande och läsfrämjande

Att alla helsingborgare kan läsa och förstå vad de läser är en viktig demokratifråga. Oavsett hur läsningen sker är läskunnighet och läsförståelse nödvändigt för att förstå och hantera omvärlden. Biblioteken ska bedriva läsfrämjande verksamhet utifrån det vidgade textbegreppet där alla berättarformer ryms. Biblioteken ska ha ett särskilt fokus på målgruppen barn och unga.

Digital delaktighet och digitalisering

Helsingborgs stads bibliotek ska arbeta för digital delaktighet och ge helsingborgarna ingångar till det digitaliserade samhället. Detta för att ökad digital självständighet leder till att individen ges förutsättningar för att bli mer inkluderad i samhället. Att verka för att öka den källkritiska kompetensen och medie- och informationskunnighet (MIK) bland invånarna är en viktig del. Särskilt fokus ska ligga på barn och unga där det utforskande arbetssättet och kopplingen till det läsfrämjande uppdraget ska vara tydligt. Biblioteksverksamheten ska även stödja innovation och samhällsförbättrande insatser kopplade till digitalisering.

2 Folkbibliotek

I detta kapitel behandlas stadens folkbiblioteks nulägesituation och utvecklingsriktning.

2.1 Nuläge

Helsingborgs biblioteks uppdrag är att ge alla fri tillgång till information och kunskap, skapa inspirerande mötesplatser, arbeta läsfrämjande och öka den digitala delaktigheten för att verka för fri åsiktsbildning och utveckling i det demokratiska samhället.

Folkbiblioteksverksamheten är fysiskt lokaliserad till ett stadsbibliotek, nio områdesbibliotek och en biblioteksbuss. Allt mer av verksamheten sker i det digitala biblioteket och på andra platser i staden.

Folkbiblioteksverksamheten är till för alla, med särskilt fokus på de enligt bibliotekslagen prioriterade målgrupperna.

De fysiska biblioteken är naturliga mötesplatser där det finns tillgång till bibliotekspersonal, information, teknik, handledning och sittplatser av olika slag. Verksamheten har en utmaning i att arbeta för en mer likvärdig service till invånarna och nå bibliotekslagens alla, det vill säga även de som inte besöker biblioteken idag. En viktig del av biblioteksanvändningen är kopplad till litteratur och läsning.

Bibliotekets övergripande fokus är fri tillgång till information. Många kommer till biblioteken för att få kunskap inom det digitala området, bland annat för att kunna delta i det allt mer digitala samhället.

Verksamheten har ett flertal samarbeten både inom staden och externt. Samarbete leder till högre kvalitet för invånaren, ett mer effektivt användande av resurser och en positiv utveckling för medarbetare och organisation.

Till verksamhetens största utmaningar hör:

- Krafter som hotar demokrati och yttrandefrihet.
- Hybridfasen i medielandskapet, där det finns behov av både digitala och analoga medier och där tillgången och användandet av medier förändras.
- Digitaliseringen och arbetet med digital delaktighet. Den digitala sfären utvecklas ständigt. Nya möjliga lösningar utvecklas och invånarnas förväntningar på det digitala ökar.
- Stadens bibliotekskarta är från 1960- och 70-talet. Bibliotekslokalerna behöver finnas på platser där människor bor och rör sig i dagens Helsingborg. Biblioteksverksamhet behöver även erbjudas utanför lokalerna. Antalet lokaler och lokaliseringen behöver ses över utifrån dagens behov och demografi.
- Tillgänglighet. Den fysiska tillgängligheten ses kontinuerligt över och det finns fortfarande behov av åtgärder. Med tillgänglighet avses även följande

aspekter: kognitiv, språklig, kunskapsmässig, psykosocial, administrativ och ekonomisk.

Trender i omvärlden påverkar bibliotekets verksamhet. En stark trend som påverkar invånarna och därmed bibliotekets verksamhet är teknikutvecklingen och de digitala tjänster som kommuner, organisationer och företag erbjuder. För att kunna ta vara på sina möjligheter och skyldigheter behöver invånarna kunna använda dessa digitala tjänster. Biblioteken spelar i det sammanhanget en viktig roll för att handleda och vägleda de invånarna som har behov av det inom det digitala fältet. Internationella och nationella strategier poängterar att folkbibliotek ska vara invånarnas nav i den digitala kompetensutvecklingen.

De demografiska förändringarna i samhället, som innebär en hög inflyttning till städer samt ett ökat barnantal och åldrande befolkning, parallellt med att färre ska försörja fler, leder till minskade skatteintäkter. Detta gör att verksamheten behöver förändra utbud och arbeta mer resurseffektivt, för att säkra att verksamheten når bibliotekslagens alla, med fokus på de prioriterade målgrupperna.

Värderingsförändringarna som präglar samtiden innebär en ökande polarisering med hot mot fri åsiktsbildning och yttrandefrihet vilket ökar behovet av att säkra fri tillgång till information, litteratur och kunskap.

2.2 Biblioteksplan för folkbibliotek

Biblioteksplanen består av fyra prioriterade områden, samt ett femte som utgörs av den gemensamma biblioteksplan som finns inom ramen för samarbetet mellan kommunerna i Bibliotek Familjen Helsingborg. Nedan beskrivs var och ett av dessa områden, samt hur de ska förverkligas.

2.2.1 Fri åsiktsbildning och fri tillgång till information och kunskap

Helsingborgs bibliotek ska verka för det demokratiska samhällets utveckling och allas delaktighet i samhällslivet. Biblioteket ska bidra till den fria åsiktsbildningen samt stödja ett fritt meningsutbyte. Bibliotekets utbud ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Olika faktorer påverkar i hög grad detta arbete:

- Polariseringen i samhället ökar såväl när det gäller ekonomiska villkor, som värderingar och verklighetsuppfattning. De ökade socioekonomiska skillnaderna i samhället leder till en sviktande tillit som kan leda till minskad tro på demokrati samt en mer negativ syn på det offentliga.
- Den snabba digitaliseringen innebär ett allt tydligare utanförskap för de som saknar tillgång till digital teknik eller kompetens för att använda den.
- Ökade förväntningar på tillgänglighet gör att biblioteken ska möta invånarna såväl i de egna lokalerna, som på andra fysiska och digitala platser.

För att möta dessa faktorer behöver biblioteksverksamheten arbeta strategiskt med att lyfta fram skönlitteratur, forskning, fakta, fördjupning och debatt i syfte att stödja den fria åsiktsbildningen och invånares möjligheter att omvandla information till kunskap. Att verka för att öka den källkritiska kompetensen och MIK (medie- och informationskunnigheten) bland invånarna är en viktig del av arbetet. MIK är ett samlingsbegrepp för de kompetenser som gör att människor kan hantera, värdera och analysera det informationsflöde som förekommer via olika medietyper. MIK handlar om att förstå mediernas roll i samhället, att kunna finna, analysera och kritiskt värdera information samt att själv kunna uttrycka och skapa innehåll i olika medier.

Bibliotekets verksamhet behöver erbjudas såväl i bibliotekets lokaler, som på andra platser i staden. Inte minst på de digitala mötesplatser som verksamheten erbjuder.

Biblioteket behöver fortsätta att pedagogiskt stödja de invånare som behöver hjälp i att navigera i myndigheters och företags digitala kanaler, e-tjänster och blanketter genom handledning och utbildning.

Biblioteket ska erbjuda verksamhet i egen regi, stimulera invånarnas egna initiativ, samverka med andra eller möjliggöra för olika aktörer i syfte att erbjuda verksamhet och aktiviteter för fri åsiktsbildning och fri tillgång till information.

Medielandskapet är i ständig förändring. Fysiska och digitala böcker, tidskrifter, filmer med mera existerar parallellt och internet utgörs av såväl öppna delar, tillgängliga för alla, som slutna delar som endast tillgås genom betalning. Stora delar av forskningsmaterialet finns bakom betalväggar. Olika invånare har behov av information i olika format för att täcka sitt individuella informationsbehov. Biblioteket måste erbjuda alla tillgång till allsidig och kvalitativ information oavsett format.

En utmaning för verksamheten är att förhålla sig till uppdraget kring yttrandefrihet och fri tillgång till information i förhållande till det källkritiska uppdraget. Biblioteket ska göra ett medvetet urval i de digitala och analoga samlingarna som verksamheten erbjuder. Verksamheten ska även arbeta för att höja den källkritiska medvetenheten hos invånarna då den absolut största mängden information som finns tillgänglig inte är granskad.

De prioriterade målgruppernas behov bör särskilt beaktas då aktiviteter tas fram. Barns perspektiv och barnperspektivet ska genomsyra verksamheten. Verksamhet kring fri åsiktsbildning och fri tillgång till information ska på ett tidigt stadium erbjudas målgruppen.

Så här gör vi:

- Lyfter fram skönlitteratur, forskning, fakta, fördjupning och debatt.
- Fortsätter att utveckla insatser för att stärka MIK (medie- och informationskunnighet) och den källkritiska kompetensen hos invånarna.
- Fortsätter att arbeta mediestrategiskt för att ge invånarna bästa möjliga tillgång till såväl digital som analog information.

2.2.2 Bibliotek för alla – folkbibliotek som mötesplats

Biblioteken är ett av samhällets få öppna, oberoende och kostnadsfria rum och mötesplatser. Biblioteksverksamheten ska arbeta med att stärka demokratin och den sociala hållbarheten i staden.

Helsingborgs bibliotek ska vara välkomnande mötesplatser, där människor med olika erfarenheter, bakgrund och kunskaper kan mötas, både spontant och planerat. Biblioteket kan på så sätt bidra till integration i samhället och invånares förutsättningar för god livskvalitet.

De fysiska mötesplatserna inom Helsingborgs bibliotek är olika och ska möta de behov som finns i det lokalsamhälle de ligger i. Det är platser där människor studerar, arbetar, träffar andra, söker information, deltar i aktiviteter eller bara är. Helsingborgarna ska uppleva att det är deras bibliotek. För att uppnå detta ska biblioteket aktivt arbeta med deltagandekultur, invånarinvolvering och som möjliggörare av invånarnas initiativ.

De fysiska bibliotekens lokalisering ska spegla stadens behov och utveckling, och bör därför kunna omprövas över tid. Lokalerna ska kontinuerligt anpassas efter invånarnas och verksamhetens behov. Biblioteken kan, om det passar lokalsamhället, vara integrerade eller samutnyttjas med andra verksamheter, exempelvis med fritidsverksamhet eller träffpunkter. Varje verksamhet tar i ett sådant samarbete ansvar för respektive ansvarsområde.

Tillgången till verksamheten ska vara god. Tillgång kan erbjudas på olika sätt; digitalt, med bemannande personal eller genom obemannade öppettider, så kallat meröppet.

Helsingborgs bibliotek ska erbjuda arrangemang av olika slag, i egen regi, i samverkan med andra aktörer eller som möjliggörare. Syftet med arrangemangen är att väcka nyfikenhet, inspiration, bidra till att stärka lokalsamhället och till invånares livskvalitet. Samtliga arrangemang ska utgå från verksamhetens uppdrag.

För att nå alla ska biblioteket möta invånarna i de fysiska bibliotekslokalerna, på de digitala mötesplatserna men även på andra platser där människor rör sig och befinner sig. Biblioteket har en rörlig verksamhet genom biblioteksbusen, bibliotekscykeln, pop up samt genom att erbjuda biblioteksverksamhet på andra platser. Den rörliga verksamheten omfattar samtliga aspekter på biblioteksverksamhet. Biblioteket behöver stärka verksamheten utanför de egna lokalerna genom uppsökande verksamhet och ökad närvaro på de digitala mötesplatserna.

Tillgängligheten till biblioteksverksamhetens innehåll, tjänster och lokaler ska vara god och jämlik. Begreppet tillgänglighet ska förstås ur följande aspekter: fysisk, kognitiv, språklig, kunskapsmässig, psykosocial, administrativ och ekonomisk. Bibliotekslagen slår fast tillgången till biblioteksverksamhet genom formuleringen:

”Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.”
Helsingborgs bibliotek ska utveckla arbetet med tillgänglighet ur samtliga aspekter.

De fysiska biblioteken ska vara strategiskt placerade i staden. Placeringarna bör, om möjligt, vara på platser där olika stadsdelar möts och kopplade till andra servicefunktioner och/eller aktiviteter.

Målgruppen barn och unga ska uppleva biblioteken som välkomnande, trygga, kreativa och inspirerande mötesplatser. Såväl barns perspektiv som barnperspektivet ska genomsyra bibliotekets verksamhet och omfatta all personal och deras bemötande.

För att bidra till goda förutsättningar för nya helsingborgare att snabbt bli en del av samhället ska biblioteket i planeringen av mötesplatserna och verksamheten ta hänsyn till personer med annat modersmål än svenska. Även personer med funktionsnedsättningar ska prioriteras i detta arbete. Målgrupperna ska uppleva biblioteken som välkomnande, trygga, inspirerande platser med gott bemötande och god tillgång till information och handledning.

Så här gör vi:

- Verkar för ökad tillgänglighet till biblioteksverksamheten för prioriterade målgrupper.
- Möter människor där de rör sig och befinner sig.
- Arbetar strategiskt med invånarinvolvering och deltagandekultur i utvecklingen av programverksamheten och mötesplatserna.
- Ser över bibliotekens fysiska tillgänglighet utifrån lokalsamhällets behov.
- Utvecklar bemötandet i syfte att bemöta alla utifrån var och ens behov och förutsättningar.
- Utvecklar biblioteksverksamheten för dagens och morgondagens Helsingborg, i såväl nya som befintliga bostadsområden.

2.2.3 Berättande och läsfrämjande

Att alla helsingborgare kan läsa och förstå vad de läser är en viktig demokratifråga. Oavsett om läsningen sker via ögon, öron eller fingrar är läskunnighet och läsförståelse nödvändigt för att förstå och hantera omvärlden. Läsning och de språkfärdigheter och insikter som följer av läsningen skapar förutsättningar för ett aktivt deltagande i det demokratiska samhället.

Helsingborgs bibliotek ska främja läsning och tillgång till litteratur i olika format. Detta sker genom medvetna litteraturinköp, lyhördhet gentemot invånarnas efterfrågan och genom att biblioteket aktivt inspirerar till läsning och fortsätter att utveckla olika läsfrämjande metoder.

I det läsfrämjande arbetet ska Helsingborgs bibliotek utgå från det vidgade textbegreppet. Berättelsen ryms i många format och former som exempelvis i den

tryckta boken, ljudboken, e-boken, talboken, punktskrift, tv-spel, bild och film. Genom berättande kan vi möta andra och oss själva. I detta är samtalet om berättelsen centralt, men också skapandet av den egna berättelsen och samtalet kring den. Helsingborgs bibliotek ska även möjliggöra för invånarna att dela, hitta och uttrycka sina egna berättelser i syfte att främja invånarnas förutsättningar till god hälsa och livskvalitet, samt för att främja språklig utveckling.

I arbetet med att främja livskvalitet och språkutveckling för helsingborgarna ska Helsingborgs bibliotek fortsätta att utveckla verksamheten för de prioriterade grupperna: personer med annat modersmål än svenska, personer med olika funktionsvariationer och de nationella minoriteterna.

Barns och ungas läsning

Helsingborgs bibliotek ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga. Syftet är att främja språkutveckling och stimulera till läsning genom att erbjuda litteratur och verksamhet utifrån vars och ens behov och förutsättningar. Helsingborgs bibliotek tar ansvar för barn och ungdomars fritidsläsning. Verksamheten ska utgå från barns perspektiv och bjuda in dem till att vara med att utveckla och forma de aktiviteter som erbjuds.

I all metodutveckling kring berättande och läsfrämjande ska Helsingborgs bibliotek tänka digitalt och tillsammans med invånarna. Verksamheten ska aktivt söka samarbete med andra aktörer i och utanför bibliotekslokalerna.

Så här gör vi:

- Stärker litteraturens ställning i staden. Detta arbete ska ske tillsammans med andra aktörer i kommunen.
- Främjar invånarnas hälsa och livskvalitet genom att möjliggöra mötet med litteraturen och ge invånarna möjlighet att arbeta med sina egna berättelser i olika former.
- Läger särskilt fokus på att utveckla den läsfrämjande verksamheten för barn och ungdomar.
- Fortsätter arbetet med läsinspiration och läsfrämjande metodutveckling för de prioriterade målgrupperna.
- Tänker digitalt och tillsammans med invånarna i all metodutveckling kring berättande och läsfrämjande.

2.2.4 Digital delaktighet och digitalisering

Digital delaktighet och kompetens är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Digitaliseringen av samhället berör alla. Helsingborgs bibliotek ska arbeta för digital delaktighet och ge helsingborgarna ingångar till det digitaliserade samhället. Detta för att skapa förutsättning för att individer ska få ökad digital självständighet och därmed förutsättningar för att bli mer inkluderade i samhället.

I arbetet med att stärka helsingborgarnas digitala kompetens ska biblioteket utgå från de fem kompetensområden som pekas ut av EU i DigComp 2.1 The Digital Competence

Framework for Citizens och av den nationella satsningen "Digitalt först med användaren i fokus":

- Analysera och bearbeta data
- Kommunikation och samarbete
- Skapa digitalt innehåll
- Digital säkerhet
- Problemlösning

Särskilt fokus ska i detta arbete läggas på de prioriterade målgrupperna. I arbetet ska verksamheten utgå från biblioteken men även vara på andra platser som till exempel träffpunkter, LSS-boenden och fritidsgårdar. Helsingborgs bibliotek ska fortsätta att driva och utveckla arbetet med digital delaktighet tillsammans med invånarna och andra aktörer i staden.

Genom att arbeta med helsingborgarnas medie- och informationskunnighet (MIK) ska Helsingborgs bibliotek bidra till den digitala delaktigheten i staden. Detta ska ske genom handledning enskilt och i grupp utifrån invånarnas behov och genom att tillgängliggöra och tillhandahålla teknik för att prova på, använda på plats, lära och få inspiration. I arbetet med MIK ingår både kunskap om teknik och nyttan med den, men också innehållet.

Helsingborgs bibliotek ska ge invånarna verktyg för att vara såväl konsumenter som producenter i ett modernt medielandskap. Verksamheten ska säkerställa att invånare på ett jämställt sätt kan ta del av medie- och informationsflödet.

I arbetet med digital delaktighet ska verksamheten aktivt samarbeta med andra aktörer i staden och erbjuda dem möjlighet att genomföra arrangemang i bibliotekslokalerna.

Barn och digital delaktighet

Helsingborgs bibliotek ska stimulera till nyfikenhet och lärande genom att koppla ihop det digitala med berättelsen när det gäller barn och unga. I arbetet ska verksamheten lägga stor vikt vid medie- och informationskunnighet genom att arbeta utforskande med sökstrategier och källkritik. Biblioteket ska fortsätta att driva it-verkstäder för olika åldrar och arbeta tillsammans med barn och deras vuxna. Verksamheten ska erbjuda tillgång till teknik och prova på men även till eget skapande och lärande. Fokus ska fortsatt ligga i det utforskande arbetssättet och i att lära nytt tillsammans med barnen.

I det framtida arbetet är det viktigt att koppla ihop det läsfrämjande uppdraget med det lärande och utforskande digitala uppdraget gentemot barn och unga, i bibliotekets lokaler och på andra platser.

Digitalisering och innovation

Helsingborgs stad ser digitalisering som en viktig del i lösningen av framtida och samtida utmaningar vilket förklarar satsningar som HBG Works och Stadshubben. Helsingborgs stad ska 2022 vara en av Europas mest innovativa städer. Helsingborgs bibliotek ska ta vara på digitaliseringens möjligheter och koppla dem till invånarna. Arbetet med digital delaktighet är en hörnsten men också hur vi stödjer innovation

och samhällsförbättring kopplat till digitalisering. Biblioteket ska fortsätta att samverka inom staden tillsammans med Digitaliseringsavdelningen i projekt som Digidel och stärka kopplingen till invånarna.

Helsingborgs bibliotek ska utforska hur nya arbetssätt i verksamheten genom att i praktiken utforska de möjligheter som internet och digitalisering erbjuder.

Så här gör vi:

- Erbjuder handledning och utbildning utifrån de digitala kompetenser som lyfts i DigComp 2.1 The Digital Competence Framework. Detta för att fler helsingborgare ska nå digital mognad och bli självständiga i det digitala samhället.
- Fortsätter att utveckla den digitala verksamheten tillsammans med barn och unga i bibliotekets lokaler och på andra platser i kommunen.
- Fortsätter att koppla ihop det läsfrämjande uppdraget med det lärande och utforskande digitala uppdraget gentemot barn och unga.
- Fortsätter arbetet för digital delaktighet gentemot äldre och de prioriterade målgrupperna i samarbete med andra förvaltningar och aktörer.
- Utvecklar Helsingborgs bibliotek till en plats för dialog, testning och inspiration kopplat till Helsingborgs stads digitaliseringsstrategi och samarbetet med Digitaliseringsavdelningen och HBG Works.

2.2.5 Biblioteksplan för Bibliotek Familjen Helsingborg 2017-2019

Gemensamt har biblioteken inom Familjen Helsingborg tagit fram följande beskrivning av det delregionala samarbetet.

Bibliotek Familjen Helsingborg erbjuder en arena för fri åsiktsbildning och utveckling i det demokratiska samhället. Bibliotek Familjen Helsingborgs uppdrag är att vara en viktig medspelare i samhällsutvecklingen och säkra framtidens biblioteksverksamhet genom att ta in nya influenser, hålla det positiva varumärket levande och etablera nya funktioner.

Bibliotek Familjen Helsingborgs samarbete ger styrka och energi till både utvecklingsarbete och den dagliga biblioteksverksamheten. Genom samarbetet vill vi ligga i framkant i biblioteksutvecklingen och också fungera som en inspirationskälla.

Verksamheten i Bibliotek Familjen Helsingborg utgår från det kommungemensamma arbetet i Familjen Helsingborg. Ledstjärnan för det gemensamma arbetet är "Bibliotek Familjen Helsingborg - livskraft i samtiden och framtiden". Arbetet bedrivs i enlighet med värdegrunden mod, mångfald, möten.

Samarbetet Bibliotek Familjen Helsingborg bygger på en gemensam struktur och ett gemensamt utvecklingsarbete. Genom samarbetet stärks bibliotekens möjlighet att inspirera och främja läsandet, ge tillgång till information och digitala mötesplatser. Detta gör vi för alla med särskilt fokus på bibliotekslagens prioriterade målgrupper.

Därigenom skapas förutsättningar för lärande, upplevelser och delaktighet i det demokratiska samhället.

Biblioteken inom Familjen Helsingborg verkar för att:

- bygga arbetet på invånarinvolvring
- stärka biblioteket som mötesplats
- optimera resursanvändningen för medieförsörjning gällande såväl digitalt som tryckt material
- utveckla det digitala biblioteket med den gemensamma webbplatsen som främsta verktyg
- tänka digitalt i allt vi gör och arbeta med att alla bidrar med innehåll till det digitala biblioteket
- förenkla arbete med interna rutiner och system till förmån för fördjupning av den utåtriktade verksamheten
- omvärldsbevaka och kompetensutveckla i linje med det strategiska och visionära arbete som pågår, samt utveckla det kollegiala lärandet.

3 Skolbibliotek

I detta kapitel behandlas skolbibliotekens nulägesituation och utvecklingsriktning.

3.1 Nuläge

Helsingborgs stads skolbiblioteksverksamhet ska sträva efter att vara en arena för kommunikation, informationskompetens, upplevelser och lärande. Det ska vara kreativa lärmiljöer där motivation att lära och lust att uttrycka sig främjas. Skolbiblioteksverksamheten ska erbjuda ett brett, mångfacetterat och ändamålsenligt bestånd riktat till barn, elever och personal i skolan och fritidshemmet.

En kartläggning av Helsingborgs stads skolbibliotek gjordes under våren 2018. Då förskolorna i verksamhetsområdena är sammankopplade med skolorna och då förskolebibliotek har börjat diskuteras på nationell nivå, togs också förskolorna med i kartläggningen. Baserat på bland annat styrdokument, Skolinspektionens uttalanden, forskningsresultat och tidigare lokala utredningar identifierades följande kvalitetsaspekter att ta fasta på i kartläggningen:

- Eleverna har som lärverktyg tillgång till ett skolbibliotek.
- Skolbiblioteket är bemannat med personal med kompetens inom bibliotekskunskap, digital kompetens, medie- och informationskunskap samt pedagogik och lärande.
- Skolbiblioteket innehåller resurser anpassade till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.
- Skolbiblioteksverksamheten har en arbetsplan som är förankrad i nationella och lokala styrdokument.
- Skolbiblioteket har ett medieanslag.
- Skolbiblioteksverksamheten följs upp och utvärderas inom skolans systematiska kvalitetsarbete.
- Språkutveckling och medie- och informationskunnighet (MIK) ingår i skolbibliotekets verksamhet.
- Skolbiblioteket är såväl ett fysiskt som ett digitalt rum.

Helsingborgs stads skolor består av sju gymnasieskolor, fyra gymsärskolor, 35 grundskolor, fem grundsärskolor och 80 förskolor. På en hel del finns väl fungerande biblioteksverksamheter, som med ett tydligt uppdrag arbetar med skolbibliotekets två huvuduppdrag: läsning och medie- och informationskunnighet (MIK). Men utredningen visade även att skolbiblioteksverksamheten på många av Helsingborgs stads skolor behöver utvecklas. För vissa elever har biblioteken en pedagogisk funktion, men inte för alla. Skillnader finns mellan olika enheter och mellan olika stadier. Arbetsplaner för skolbibliotekets verksamhet saknas på många enheter och samarbetet mellan skolbibliotekets personal och lärarna behöver fördjupas. Arbetsformerna för språkutveckling och läsinspiration är ofta väl utvecklade, medan MIK inte alltid har fått tillräckligt stort fokus.

För att skolbiblioteken i Helsingborgs stads skolor ska kunna utgöra en pedagogisk funktion för eleverna krävs framför allt kompetensutveckling för rektorer, lärare och skolbibliotekspersonal där skolbiblioteket som en pedagogisk funktion tydliggörs. Därutöver föreslår skol- och fritidsförvaltningen att ett lokalt styrdokument tas fram som har sin utgångspunkt i de i utredningen framtagna grundkriterierna för skolbibliotek. Förslaget är att detta läggs in i det systematiska kvalitetsarbetet.

En satsning på skolbibliotek sker genom att en läs- och skrivutvecklartjänst från och med september 2018 omfattar 20 % för skolbiblioteksfrågor och utbildningsinsatser kopplat till skolbibliotek i Helsingborgs stads skolor. Kontinuerliga informations- och nätverksträffar för skolbibliotekarier sker. Här ges stöd och information i skolbiblioteksfrågor. Det sker erfarenhetsutbyte, kollegialt lärande och workshops. En digital gemensam plattform med information finns också att tillgå för skolbibliotekarierna.Handledning och kompetensinsatser, som exempelvis Läslyftet, kommer att erbjudas skolbibliotekarier. Kommunikation och dialog mellan folkbibliotek och skolbibliotek kan ske i samband med nätverksträffarna för att utveckla och främja samarbeten.

Biblioteksdatasystem och service för skolbiblioteken ses över av skol- och fritidsförvaltningen och en kontinuerlig dialog med kulturförvaltningen sker så att det blir förtydligande kring systemen ut i verksamheterna.

De identifierade kvalitetsaspekterna för skolbibliotek som kartläggningen utgick ifrån kan utgöra grundfaktorer och fungera som stöd för rektorer vid utveckling av skolbibliotekets verksamhet. Stöd och kompetensinsatser för rektorer kommer att starta under läsåret 2019/2020.

3.2 Biblioteksplan för skolbiblioteken

Biblioteksplanen består av fyra huvudområden. Nedan beskrivs var och ett av dessa områden, samt hur de ska förverkligas.

3.2.1 Fri åsiktsbildning och fri tillgång till information

“Skolväsendet vilar på demokratins grund. Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.” (Lgr 11, Lgy 11)

Skolbiblioteksverksamheten ska ses som en viktig pedagogisk funktion till skolans utbildningsprocess och elevernas läroprocess. Forskning visar att när skolbibliotekarier och pedagoger samarbetar, förbättras elevernas förmåga till problemlösning, deras förmåga att läsa, skriva och använda informationsteknik, vilket bidrar till en ökad måluppfyllelse.

Skolbiblioteket förmedlar kunskap och förmågor som är grundläggande i ett informations- och kunskapssamhälle. Skolbiblioteket ger eleverna de färdigheter som behövs för ett livslångt lärande. Som stöd för studierna ska skolbiblioteket erbjuda tjänster i form av informationssökning, via litteratur och medier. Att arbeta för att höja den källkritiska kompetensen och MIK bland eleverna är en viktig del av arbetet. Det ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt tänkande genom att kunna hantera informationskällorna.

Skolbiblioteket ska vara en arena där pedagoger och elever kan hitta inspiration och motivation att bli bättre läsare. Olika individers val av framtid ska stödjas av tillgång till de textgenrer som främjar detta. Det ska vara en plats där hinder för läsutveckling ska hanteras med hjälp av alternativa verktyg och av anpassningar. Läsningen ska ge glädje och motivation att komma vidare i lärandet. Biblioteken står till elevernas och lärarnas förfogande och ingår i skolans pedagogiska verksamhet. Därtill kan biblioteken användas som läsande- och lärande rum när elever inte har undervisning. I skolbiblioteket ska det finnas böcker, både facklitteratur och skönlitteratur. Det ska finnas tillgång till informationsteknik och olika medier som kan förmedla en upplevelse. Biblioteket ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning. Eleverna ska vara delaktiga i skolbibliotekets verksamhet och ha möjlighet att påverka skolbibliotekets innehåll och verksamhet.

Det ska ske en utveckling i lärandet som anknyter till skolbiblioteket. Redan i förskolan ska barnet få möjlighet att bekanta sig med biblioteksverksamheten och MIK på ett inspirerande och lekfullt sätt. När eleven påbörjar gymnasiet ska eleven vara en van biblioteksanvändare och när eleven har fullföljt sin skolgång så innebär det att den unga vuxna ser folkbibliotek och universitetsbibliotek som ett naturligt inslag för att söka information och litteratur.

Så här gör vi:

- Utvecklar skolbiblioteket som pedagogisk funktion samt säkerställer att skolbiblioteket är en integrerad del av skolans verksamhet.
- Verkar för elevers delaktighet och inflytande över skolbibliotekets verksamhet.

3.2.2 Bibliotek för alla – skolbibliotek som pedagogisk funktion

Bibliotek är en nödvändighet för demokratin och likvärdighet. Alla kommunala skolor i Helsingborg ska ha tillgång till ett väl utrustat, adekvat bemannat och tillgängligt skolbibliotek.

Skolbiblioteket ska tillhandahålla tryckta och digitala resurser för alla skolans elever och pedagoger. Detta avser böcker, talböcker, e-böcker samt andra medier för såväl nöjesläsning som läsning i undervisningssyfte. Skolbiblioteken bör tillhandahålla medier på elevernas modersmål, för att bygga flerspråkiga bibliotek. Biblioteket bör få en hög status i skolornas vardagliga arbete, det bör presenteras och synliggöras och tänkas in i varje sammanhang och projekt. Bibliotekets och bibliotekariens roll på

skolan ska tydliggöras för all personal. Biblioteksverksamhetens förväntningar på lärarna, att nyttja biblioteket med dess personal som en resurs i arbetet med elevernas lärande, ska också tydliggöras. Eleverna bör involveras i arbetet med att utveckla och förbättra biblioteket som pedagogisk funktion, läsfrämjare och språkutvecklare, centrum för MIK, bildnings- och demokratimotor och som fysisk mötesplats. Alla skolor ska ha ett bibliotek med utbildad och tillgänglig personal, som kan anpassa sig efter elevernas behov och bidra till deras måluppfyllelse och utveckling till demokratiska och informationskompetenta medborgare.

Det är rektorns ansvar att se till, och leda arbetet med, att det finns ett välfungerande skolbibliotek som integreras med den pedagogiska verksamheten.

Så här gör vi:

- Säkerställer likvärdighet för alla elever och beaktar det kompensatoriska uppdraget.
- Möjliggör ett utvecklat samarbete mellan skolbibliotekarie och lärare så att biblioteken blir en pedagogisk funktion och en naturlig del av undervisningen.

3.2.3 Berättande och läsfrämjande

Skolbibliotekets uppgift är att främja elevers språk-, läs- och skrivutveckling på olika sätt, bland annat genom att utgå ifrån det vidgade textbegreppet där alla berättarformer ryms. Detta sker delvis genom att skolbiblioteket stödjer lärares undervisning under hela skolgången, och delvis genom läsfrämjande arbete för eleverna. Via läsning och berättande får eleverna möjlighet att träda in i fantasins värld vilket bidrar till att utveckla kreativitet, samt möjliggör för reflektion och identifikation. Skolbiblioteket ska även möjliggöra för eleverna att dela, hitta och uttrycka sina egna berättelser i syfte att främja elevernas motivation och inspiration kring läsning och berättande. Elevernas språkutveckling och läsförståelse är en angelägenhet för lärare i alla ämnen och skolbibliotekarien kan här vara stöttande och fungera som en självklar kompetensresurs i lärarnas undervisning.

- Skolbiblioteket ska ha ett relevant bestånd med både tryckta och digitala medier.
- Skolbibliotekarien ska med olika metoder arbeta lässtimulerande genom att hjälpa eleverna att hitta rätt text för rätt tillfälle, såväl under skoltid som under fritidshemmets verksamhet.
- Skolbiblioteket har en viktig roll i arbetet för att stötta elever med behov av extra anpassningar och särskilt stöd, och tillvarata flerspråkiga elevers behov.

Så här gör vi:

- Verkar för att skolbibliotekets tryckta och digitala medieinnehåll – informationsteknik, tidskrifter och böcker – hålls uppdaterat och anpassat till skolans behov.

- Arbetar för att stärka läskulturen på skolan och skapa kreativa språkmiljöer där eleverna både kan vara producenter och konsumenter.

3.2.4 Digital delaktighet och digitalisering

“Skolbiblioteket har en central roll för att stärka elevernas digitala kompetens och källkritiska förmåga. [...] Arbetet med digital kompetens och källkritik bör ha koppling till det vardagliga pedagogiska arbetet och *inte* vara enstaka insatser som genomförs då och då.” Anna Wide, undervisningsråd Skolinspektionen

Digital delaktighet och kompetens är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle, och en del av skolans uppdrag för alla elever. Skolans uppdrag kring digital kompetens har stärkts ytterligare i och med läroplanernas uppdatering 2017. Skolbibliotekariens uppgift är att stödja elevers förståelse för informations sökningsprocesser i såväl analog som digital form, samt stödja lärarnas pedagogiska arbete med dessa. Det innebär att stärka elevernas förmåga att navigera i informationsflödet genom att träna dem i att hitta, analysera och kritiskt värdera information, där digital kompetens och juridiska aspekter som upphovsrätt ingår. Här ingår även att stärka elevernas lust att lära, intresse för fakta och att utveckla deras källkritiska förmåga. Allt detta går under benämningen MIK och sammanfattas i tre huvudpunkter:

- Att förstå mediers roll i samhället.
- Att kunna finna, analysera och kritiskt värdera information.
- Att själv kunna uttrycka sig och skapa innehåll i olika medier.

Arbetet med att stärka elevernas kompetens inom MIK ska påbörjas i de tidiga skolåren, och under elevernas hela skoltid ska skolbibliotekarien fungera som en självklar kompetensresurs i lärarnas arbete.

I nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet betonas följande:

”För att barn och elever ska utvecklas så långt som möjligt är det även av vikt med ett bra samarbete mellan personal som arbetar med barn och elever och skolbiblioteken. Skolbiblioteket har en viktig pedagogisk uppgift att fylla när det gäller att stärka elevers kompetenser i bland annat informationssökning och källkritik. Förskolechefer, rektorer och huvudmän behöver därför skapa förutsättningar för personalens kompetensutveckling så att eleverna ges möjligheter att stärka dessa kompetenser även i arbetet med digitala verktyg.”

Alla verksamheter inom Helsingborgs stads skolor har genomfört Sveriges Kommuner och Landstings självskattningsverktyg LIKA (= Ledning, Infrastruktur, Kompetens, Användning). LIKA konkretiserar och visar på hur långt verksamheterna och lärarna

kommit i arbetet med digitalisering. Innehållet är baserat bl.a. på den nationella strategin för digitalisering av skolväsendet och styrdokumenterna för förskolan/skolan.

När det gäller att arbeta med elevernas kunskap i källkritik och informationssökning visar sammanställningen av LIKA att grundskolorna i Helsingborg behöver utveckla och integrera skolbibliotekets funktion i arbetet med källkritik och informationssökning.

Så här gör vi:

- Verkar för att arbetet med digital kompetens, källkritik och MIK har koppling till det vardagliga pedagogiska arbetet i samarbete mellan lärare och skolbibliotekarier.
- Säkerställer att skolbibliotekarier och lärare får kompetensutveckling kontinuerligt inom MIK.
- Ger förutsättningar för samarbete mellan skolbibliotekarie och lärare.

4 Ansvar och uppföljning

Kulturnämnden ansvarar för Helsingborgs biblioteksplan. Förankring är genomförd i barn- och utbildningsnämnden. Biblioteksplanen är ett lagstadgat styrdokument. I stadens styrning ligger den som ett program. Andra nämnder, förvaltningar och bolag ska ta hänsyn till Biblioteksplanen i sin egen planering.

Kulturförvaltningen ansvarar för uppföljningen av folkbiblioteksdelen via Helsingborgs bibliotek. Detta sker i bibliotekets verksamhetsplaner.

Skol- och fritidsförvaltningen ansvarar för uppföljningen av skolbiblioteksdelen genom det systematiska kvalitetsarbetet.

5 Bilaga: Bibliotekslag

SFS-nummer · 2013:801

Bibliotekslag (2013:801)

Departement: Kulturdepartementet

Utfärdad: 2013-10-31

Ändring införd: t.o.m. SFS 2017:768

Ikraft: 2014-01-01

Tillämpningsområde

1 § I denna lag finns bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

1. folkbibliotek,
2. skolbibliotek,
3. regional biblioteksverksamhet,
4. högskolebibliotek,
5. lånecentraler, och
6. övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

Ändamål

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Ansvarsfördelning

3 § Bibliotekshuvudmän är kommunerna, landstingen, staten och, i fråga om vissa skolor, enskilda.

1. För folkbibliotek ansvarar kommunerna.
2. För skolbibliotek ansvarar kommuner, landsting, staten eller enskilda huvudmän i enlighet med bestämmelserna i 2 kap. skollagen (2010:800).

3. För regional biblioteksverksamhet ansvarar landstingen och de kommuner som inte ingår i ett landsting.

4. För högskolebibliotek vid universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434) ansvarar staten.

5. För lånecentraler ansvarar staten.

6. För övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet ansvarar den som enligt särskilda bestämmelser är huvudman för verksamheten.

Om ett kommunalt eller statligt bibliotek drivs av någon annan än huvudmannen ansvarar huvudmannen för att den som driver biblioteket följer bestämmelserna i denna lag.

Prioriterade grupper

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

Folkbibliotek

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

9 § På folkbiblioteken ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform.

Första stycket hindrar inte att folkbiblioteken tar ut

1. ersättning för kostnader för porto, fotokopiering och andra liknande tjänster, och
2. avgift för de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

Skolbibliotek

10 § Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.

Högskolebibliotek

12 § Det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen

(1992:1434). Dessa bibliotek ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan.

Lånecentraler

13 § För en kompletterande informations- och medieförsörjning ska det finnas en eller flera lånecentraler.

Samverkan

14 § I syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

15 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till varandras förfogande.

Skyldigheten att avgiftsfritt ställa litteratur till förfogande gäller inte för folk- eller skolbibliotek.

16 § Bestämmelsen i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725) om anknytning till kommunens område eller dess medlemmar hindrar inte att folk- eller skolbibliotek avgiftsfritt ställer litteratur till förfogande för ett bibliotek i det allmänna biblioteksväsendet som är beläget utanför kommungränsen. Lag (2017:768).

Biblioteksplaner

17 § Kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

Uppföljning

18 § Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick över och främja samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet.

Myndigheten ska tillsammans med de regionala biblioteksverksamheterna och kommunerna följa upp hur de biblioteksplaner som antagits har utformats och hur de används.

